

УДК 630.4

Т. В. Кучерявенко^{10,1}, аспірантка¹ ДСЛП «Харківлісозахист»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСЕЛЕННЯ ЯСЕНЕВИХ НАСАДЖЕНЬ ЯСЕНЕВОЮ СМАРАГДОВОЮ ВУЗЬКОТІЛОЮ ЗЛАТКОЮ В ЛІСОВОМУ ФОНДІ ДП «СТАРОБІЛЬСЬКЕ ЛМГ» ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПІВ ЛІСОРОСЛИННИХ УМОВ

Ясенева смарагдова вузькотіла златка *Agrilus planipennis* Fairmaire, 1888 (Coleoptera: Buprestidae) є агресивним інвазійним видом стосовно ясена в Північній Америці, європейській частині Росії та в Україні. Ясенева смарагдова вузькотіла златка має походження з північно-східної Азії, де є другорядним шкідником, який спроможний заселяти ясен і спричиняти незначну шкоду життєздатним деревам.

Інвазійні комахи здатні пристосовуватися до нових кліматичних умов і нових кормових рослин. Ясен пенсільванський (*Fraxinus pennsylvanica* Marsh.) вважається найбільш принадною кормовою рослиною для живлення личинок ясеневої смарагдової вузькотілої златки. Саме тому під час перших обстежень ясенових насаджень лісового фонду України та сторонніх лісокористувачів (лісосмуги вздовж автошляхів, полезахисні лісосмуги) основну увагу приділяли дослідженням ясена пенсільванського. Зазвичай ознаки заселення дерев ясеневою смарагдовою вузькотілою златкою виявляються через декілька років після фактичного заселення нею перших дерев.

Влітку 2019 року підтверджено факт наявності ясеневої смарагдової вузькотілої златки на території Луганської області. Перші дані про заселення ясенових дерев лісового фонду державного підприємства (ДП) «Старобільське ЛМГ» – травень 2020 року.

Упродовж 2020 р. ясеневу смарагдову вузькотілу златку було знайдено на відстані 32–52 км від першої точки виявлення. Визначено межі заселення шкідником лісового фонду Білолуцького, Новобілянського, Новопсковського лісництв ДП «Старобільське ЛМГ». На півночі – район с. Шапран (49°50'18" с. ш. 39°07'50" в. д.), с. Залісне (49°50'53" с. ш. 39°07'46" в. д.), на сході – район с. Новорозсош (49°32'18" с. ш. 39°12'46" в. д.), с. Донцівка (49°35'40" с. ш. 39°16'21" в. д.), на півдні – район с. Булавинівка

¹⁰ Науковий керівник – д-р с.-г. наук, професор В. Л. Мешкова

(49°24'56" с. ш. 38°58'25" в. д.), с. Проїждже (49°23'26" с. ш. 38°58'29" в. д.), на заході – район с. Макартетине (49°34'44" с. ш. 38°55'36" в. д.).

Станом на 01.01.2022 р. загальна площа лісових насаджень ДП «Старобільське ЛМГ» становить 20700,1 га, зокрема площа вкритих лісовою рослинністю земель – 14970,1 га (або 72,3 % від загальної площі ЛМГ). За базою даних лісовпорядкування визначено, що ясени представлені на загальній площі 6593,2 га (або 44,0 % від площі вкритих лісовою рослинністю земель), в т.ч. ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.) на площі 5709,6 га (або 38,1 % від площі вкритих лісовою рослинністю земель), а ясен зелений на площі 870,5 га (або 5,8 % від площі вкритих лісовою рослинністю земель), обидві породи в складі одного таксаційного виділа на площі 13,1 га (або 0,1 % від площі вкритих лісовою рослинністю земель).

Таким чином у лісовому фонді обстежених лісництв ясен звичайний займає більшу площу у порівнянні із ясенем зеленим. Водночас ясен зелений широко представлений у лісосмугах уздовж автодоріг і полезахисних лісосмугах.

Більшість дерев ясена ростуть у лісовому фонді Білолуцького, Новобілянського та Новопсковського лісництв, в умовах сухої берестово-пакленової діброви (Д₁БКД), частка якої становить 75,1 % від загальної площі лісового фонду ДП «Старобільське ЛМГ».

Заселення личинками ясеневої смарагдової вузькотілої златки дерев лісового фонду лісництв ДП «Старобільське ЛМГ» виявлено на ясені звичайному (з діаметром стовбура до 16 см) – 1536,7 га (або 81,2 %) та ясені зеленому на площі 291,7 га (або 15,4 %), з обома видами ясена – на площі 63,1 га (або 3,3 %). Найбільшу частку площі ясени займають у насадженнях Новопсковського лісництва – 985,1 га (або 52,1 %). У насадженнях Білолуцького та Новобілянського лісництв площа ясенових насаджень становить 477,4 га (або 25,2 %) та 429,0 га (або 22,7 %) відповідно.

Більшість заселених ясеновою смарагдовою вузькотілою златкою дерев в обстежених лісництвах ДП «Старобільське ЛМГ» відмічено в умовах сухої берестово-пакленової діброви (Д₁БКД) – 1598,4 га, або 84,5 % від площі, заселеної шкідником у 2020 році. Меншою мірою заселені шкідником дуже суха пакленова діброва (Д₀КД) – 133,3 га, або 7,04 %, свіжа бересто-пакленова діброва (Д₂КЛД) – 65,5 га, або 3,5 %, свіжа заливна берестово-пакленова діброва (Д₂ЗД) – 38,9 га, або 2,1 %, суха чорнопакленова судіброва (С₁ЄКД) – 35,5 га, або 1,9 %.

Найменшу площу осередків ясенової смарагдової вузькотілої златки заселення виявлено в умовах вологої заливної берестово-пакленової діброви (Д₃ЗД) – 9,9 га та вологої берестової заливної судіброви (С₃Б) – 8,5 га, або 0,5 % та 0,4 % відповідно. Ознаки заселення ясеневих дерев ясеновою смарагдовою вузькотілою златкою відмічені також в умовах свіжого тополевого заплавного сугруду (С₂Т) та свіжої сосново-дубової судіброви (С₂СЛ).

У 2021 р. лісопатологічне обстеження проведено на площі 1891,5 га (274 ділянки), в т. ч. у Білолуцькому лісництві на площі 477,4 га (63 ділянки), у Новобілянському лісництві на площі 429,0 га (47 ділянок), Новопсковському лісництві на площі 985,1 га (164 ділянки).

Під час лісопатологічних обстежень, проведених у 2021 р., відмічено подальше збільшення площі осередків ясенової смарагдової вузькотілої златки на 535,9 га. В листопаді 2021 р. перші ознаки заселення шкідником виявлено у лісовому фонді Старобільського лісництва на площі 165,8 га, зокрема ясена звичайного на площі 160,3 га (або 96,7 %), а ясена зеленого – на площі 5,5 га (або 3,3 %).

За результатами проведених протягом 2020–2021 рр. досліджень виявлена площа осередків ясенової смарагдової вузькотілої златки в лісовому фонді лісництв ДП «Старобільське ЛМГ» сягає 2427,4 га, або 36,5 % від загальної площі листяних насаджень, до складу яких входять ясен звичайний та ясен зелений. Найбільшу площу займає ясен звичайний – 2027,6 га, або 83,5 %. Ясен зелений займає площу 399,8 га, або 16,5% від загальної площі осередків.

Найбільшу заселеність дерев ясена дерев обстежених лісництв ДП «Старобільське ЛМГ» відмічено в умовах сухої берестово-пакленової діброви (Д₁БКД), причому заселеність ясена звичайного є більшою, ніж ясена зеленого.